

**Česká republika
NÁLEZ
Ústavního soudu**

Jménem republiky

Ústavní soud rozhodl mimo ústní jednání bez přítomnosti účastníků v senátu složeném z předsedy Jiřího Zemánka a soudců Vojtěcha Šimíčka (soudce zpravodaj) a Radovana Suchánka ve věci ústavní stížnosti stěžovatelky **E. B.**, zastoupené Mgr. Petrem Konečným, advokátem se sídlem Hvězdova 1716/2b, Praha 4, proti usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14. 1. 2020, sp. zn. 20 Cdo 22/2020, za účasti **Nejvyššího soudu**, jako účastníka řízení,

t a k t o :

- I. Usnesením Nejvyššího soudu ze dne 14. 1. 2020, sp. zn. 20 Cdo 22/2020, bylo porušeno právo stěžovatelky na přístup k soudu podle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod a podle čl. 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod.**
- II. Toto usnesení se proto ruší.**

O d ů v o d n ě n í :

I. Průběh řízení před Ústavním soudem, podstatný obsah spisu a rekapitulace ústavní stížnosti

1. Ústavnímu soudu byla doručena ústavní stížnost podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy České republiky (dále jen „Ústava“) a ustanovení § 72 a násl. zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o Ústavním soudu“). Stěžovatelka se ústavní stížností domáhá zrušení výše označeného usnesení Nejvyššího soudu, neboť má za to, že jí bylo porušeno její právo na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 a násl. Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“) a podle čl. 96 odst. 1 Ústavy a princip rovnosti účastníků řízení podle čl. 37 odst. 3 Listiny, neboť Nejvyšší soud opomenul rozhodnout o její žádosti o ustanovení právního zástupce za účelem podání dovolání.

2. Z vyžádaného spisu soudního exekutora Mgr. Pavla Dolanského, Exekutorský úřad Beroun, sp. zn. 015 Ex 478/15, Ústavní soud zjistil, že jmenovaný soudní exekutor usnesením ze dne 27. 2. 2019, č. j. 015 Ex 478/15-238, udělil vydražiteli J. Č. příklep na nemovitých věcech v tomto usnesení specifikovaných za nejvyšší podání v částce 151 000 Kč a povinné (nyní stěžovatelce) uložil nemovité věci vyklidit nejpozději do 15 dnů od právní moci usnesení nebo doplacení nejvyššího podání, nastane-li později (výroky I. až III.).

3. Proti tomuto usnesení podala stěžovatelka odvolání, neboť s udělením příklepu nesouhlasila a namítala, že po vypracování znaleckého posudku a rozhodnutí o určení ceny nemovitých věcí došlo ke dni konání dražby k významnému nárůstu jejich ceny. Krajský soud v Praze (dále jen „krajský soud“) rozhodnutí exekutora usnesením ze dne 3. 7. 2019,

sp. zn. 20 Co 114/2019 potvrdil, neboť uzavřel, že námitky stěžovatelky, jimiž zpochybňovala výslednou cenu nemovitých věcí, neměly – v době udělení příklepu – žádnou relevanci. V projednávané věci bylo podstatné, že výsledná cena nemovitých věcí ve výši 150 000 Kč byla před vydáním dražební vyhlášky pravomocně určena (usnesením o určení ceny) a krajský soud proto nezjistil žádné nezákonnosti.

4. Proti citovanému rozhodnutí krajského soudu podala stěžovatelka dovolání. Dne 22. 10. 2019 Nejvyšší soud stěžovatelku vyzval usnesením sp. zn. 20 Cdo 3543/2019 k uhrazení soudního poplatku spolu s odstraněním nedostatku povinného zastoupení, a to do 15 dnů ode dne doručení tohoto usnesení. Předmětné usnesení Nejvyššího soudu bylo stěžovatelce doručeno dne 9. 11. 2019. Na tuto výzvu stěžovatelka reagovala tak, že dne 18. 11. 2019 zaslala Nejvyššímu soudu žádost o osvobození od soudního poplatku společně s žádostí o prodloužení lhůty k odstranění nedostatku povinného zastoupení. Ještě téhož dne pak stěžovatelka doručila Nejvyššímu soudu rovněž žádost o ustanovení právního zástupce. Nejvyšší soud následně reagoval tak, že předložil žádost stěžovatelky o osvobození od placení soudního poplatku soudnímu exekutorovi, který stěžovatelku od jeho placení osvobodil, nicméně Nejvyšší soud ústavní stížností napadeným usnesením posléze řízení o dovolání stěžovatelky zastavil, aniž předtím rozhodl o návrhu stěžovatelky o ustanovení právního zástupce, neboť podle jeho názoru stěžovatelka i přes výzvu nesplnila podmínku povinného právního zastoupení v dovolacím řízení.

5. Jak ovšem upozorňuje stěžovatelka v ústavní stížnosti, Nejvyšší soud se vůbec nezabýval její žádostí o ustanovení právního zástupce a zastavil dovolací řízení, čímž zasáhl do jejích ústavně zaručených práv a svobod, zejména do práva na spravedlivý proces ve smyslu judikatury Ústavního soudu, když v důsledku zastavení dovolacího řízení bylo stěžovatelce podle jejího názoru odepřeno právo na řádné projednání věci dovolacím soudem [stěžovatelka v této souvislosti odkazuje na nález Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 1000/16 ze dne 8. 11. 2016 (N 213/83 SbNU 387)].

II. Vyjádření účastníka řízení

6. Nejvyšší soud ve vyjádření k ústavní stížnosti uvedl, že došlo k administrativní chybě, jelikož žádost stěžovatelky o ustanovení zástupce pro dovolací řízení ze dne 18. 11. 2019 byla založena do sběrného spisu, který již byl skončen bez věcného vyřízení, a nebyla založena do nového sběrného spisu. Proto Nejvyšší soud souhlasí s tím, aby bylo jeho rozhodnutí zrušeno, jak požaduje stěžovatelka.

7. Ústavní soud zaslal ústavní stížnost k případnému vyjádření rovněž vydražiteli J. Č. a oprávněnému V. Z., nicméně tito se k ústavní stížnosti ve stanovené lhůtě nevyjádřili a proto Ústavní soud vycházel z toho – v souladu s poučením jim ve výzvě k vyjádření daným – že se postavení vedlejších účastníků v řízení před Ústavním soudem vzdali.

8. S ohledem na obsah vyjádření Nejvyššího soudu je Ústavní soud nezasílal stěžovatelce k replice, jelikož by to bylo zjevně nadbytečné.

III. Posouzení důvodnosti ústavní stížnosti

9. Ústavní soud ve své judikatuře opakovaně zdůrazňuje, že není součástí soudní soustavy a nepřísluší mu proto ani právo vykonávat dohled nad rozhodovací činností obecných soudů [srov. např. nález sp. zn. III. ÚS 23/93 ze dne 1. 2. 1994 (N 5/1 SbNU 41)]. Do rozhodovací činnosti obecných soudů je oprávněn zasáhnout pouze tehdy, došlo-li jejich pravomocným rozhodnutím v řízení, jehož byl stěžovatel účastníkem, k porušení jeho základních práv či svobod chráněných ústavním pořádkem. Skutečnost, že se obecný soud opřel o právní názor (resp. o výklad zákona, případně jiného právního předpisu), se kterým se stěžovatel neztotožňuje, nezakládá sama o sobě relevantní důvod k podání ústavní stížnosti [viz nález sp. zn. IV. ÚS 188/94 ze dne 26. 6. 1995 (N 39/3 SbNU 281)]. Ústavní soud však na druhé straně konstatuje, že výklad a následná aplikace právních předpisů obecnými soudy mohou v některých případech zasáhnout do některého ústavně zaručeného základního práva. To je právě případ stěžovatelky.

10. Esenciální součástí práva jednotlivce na soudní ochranu je právo na přístup k soudu, zaručené jak v čl. 36 odst. 1 Listiny, tak i v čl. 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod. Toto právo podléhá některým omezením, jež jsou vtělena do procesních předpisů v zájmu efektivity řízení; žádné z těchto (legitimních) omezení však nesmí být nepřiměřené a nesmí narušovat podstatu chráněného základního práva. K zásadně přípustným omezením patří povinnost účastníka zaplatit soudní poplatek [usnesení, kterým se zastavuje řízení z důvodu nezaplacení soudního poplatku, může být způsobilé bezprostředně zasáhnout do základních práv účastníka řízení – srov. k tomu stanovisko pléna sp. zn. Pl. ÚS-st. 35/13 ze dne 23. 4. 2013 (ST 35/69 SbNU 859; 124/2013 Sb.)] nebo splnit podmínku povinného právního zastoupení, vyžaduje-li to zákon [srov. k tomu shora stěžovatelkou odkazovaný nález sp. zn. II. ÚS 1000/16 ze dne 8. 11. 2016 (N 213/83 SbNU 387) nebo nález sp. zn. III. ÚS 3213/19 ze dne 28. 1. 2020].

11. Ústavní soud rovněž opakovaně judikoval, že o protiústavnost jde i tehdy, vybočuje-li procesní postup soudu ze zákonných pravidel, která řízení před ním upravují, a toto vybočení je způsobilé se pro stěžovatele negativně promítnout do jeho výsledku. Tak je tomu rovněž v případě zřetelných pochybení soudu čistě administrativního rázu, jimiž je kupříkladu nedostatečné seznámení se s obsahem spisu, založení rozhodné listiny do spisu jiného, omyl při datování jejího příchodu, přehlédnutí zaplacení soudního poplatku apod. Z pohledu práva na spravedlivý (řádný) proces totiž nemůže obstát výrok soudu, založený na věcně nesprávných argumentech a zjištěních [srov. k tomu přiměřeně např. nález sp. zn. III. ÚS 290/06 ze dne 28. 6. 2007 (N 108/45 SbNU 459) či nález sp. zn. I. ÚS 355/18 ze dne 27. 3. 2018 (N 61/88 SbNU 853)]. I v případě rozhodování o zastavení řízení pak musí zůstat zachován požadavek řádného odůvodnění rozhodnutí, které musí být ve shodě i s obsahem příslušného soudního spisu. Pokud soud rozhodne o zastavení řízení pro nesplnění podmínky povinného právního zastoupení, aniž však bylo rozhodnuto o řádně podané žádosti o ustanovení právního zástupce pro dovolací řízení, poruší právo účastníka řízení na přístup k soudu. Právě o takové pochybení jde i v nyní posuzované věci.

12. I z vyjádření Nejvyššího soudu k ústavní stížnosti totiž vyplývá, že po rozhodnutí soudního exekutora o žádosti stěžovatelky o osvobození od placení soudních poplatků (stěžovatelka byla usnesením ze dne 28. 11. 2019, č. j. 015 EX 478/15-279, osvobozena od placení soudního poplatku za dovolání) bylo její dovolání předloženo opětovně Nejvyššímu soudu s novou předkládací zprávou a byl založen nový sběrný spis, do kterého však již návrh stěžovatelky na ustanovení zástupce pro dovolací řízení chybně nebyl založen. V důsledku této čistě administrativní chyby následně došlo k zastavení dovolacího řízení, aniž by bylo jakkoli rozhodnuto o uvedené žádosti stěžovatelky.

13. Ústavní soud proto konstatuje, že opomenutím rozhodnout o žádosti o ustanovení zástupce pro dovolací řízení bylo stěžovatelce zabráněno v tom, aby se mohla stanoveným postupem domáhat svého práva u nezávislého a nestranného soudu podle čl. 36 odst. 1 Listiny a čl. 6 odst. 1 Úmluvy (*denegatio iustitiae*).

14. Ústavnímu soudu proto nezbylo, než výše uvedené rozhodnutí Nejvyššího soudu zrušit podle ustanovení § 82 odst. 3 písm. a) zákona o Ústavním soudu. Takto rozhodl bez přítomnosti účastníků a bez ústního jednání, neboť od něho nelze očekávat další objasnění věci (§ 44 zákona o Ústavním soudu).

P o u č e n í : Proti rozhodnutí Ústavního soudu se nelze odvolat (§ 54 odst. 2 zákona o Ústavním soudu).

V Brně dne 28. dubna 2020

Jiří Zemánek
předseda senátu